

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “ЦЕНТР НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ІНІЦІАТИВ”

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “МОЛОДІЖНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЧИНАЮЧИХ ЛІДЕРІВ”

ЛЮДИНА, ПРАВО, ДЕРЖАВА: ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВИМІРИ

ЗБІРНИК НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

15 ТРАВНЯ 2026 РОКУ

М. ВІННИЦЯ

л54 Людина, право, держава: правові та соціально-психологічні виміри: зб. матеріалів наук. практ. конф. (м. Вінниця, 15 травня. 2026 р.): Громадська Організація «Центр Науково-Дослідних Ініціатив., Вінниця: «ГО ЦНДІ» 2026.

Збірник містить наукові розробки науковців, представників практичних підрозділів Національної поліції та інших правоохоронних органів, докторантів, аспірантів та здобувачів вищої освіти, присвячені дослідженню теоретичних і прикладних аспектів розвитку взаємодії органів публічної влади та правоохоронних органів

Матеріали викладені в авторській редакції з незначними коректорськими правками.

Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори.

Електронна копія матеріалів круглого столу безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Громадської організації «Центр Наукового-Дослідних Ініціатив» у розділі «Архів наукових заходів», сторінка «Збірники наукових заходів» <https://gocsri.com/index.php/index/uk/index>

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голова редакційної колегії

Зінченко Людмила Петрівна - засновник Громадської організації «Центр Науково-Дослідних Ініціатив»

Заступник голови редакційної колегії

Байцур Катерина Юріївна - співзасновник Громадської організації «Центр Науково-Дослідних Ініціатив»

Члени редакційної колегії:

Василенко Віктор Михайлович- перший проректор Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Музичук Олександр Миколайович- проректор Харківського національного університету внутрішніх справ, заслужений юрист України, доктор юридичних наук, професор

Невядовський Владислав Олегович - учений секретар секретаріату Вченої ради, доктор юридичних наук, доцент

Іванцов Володимир Олександрович - кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративної діяльності

Чишко Катерина Олександрівна - кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем наукового забезпечення правоохоронної діяльності та якості підготовки кадрів

Статівка Олена Олександрівна – завідувач кафедри мовної підготовки, кандидат педагогічних наук, доцент

Ляска Оксана Петрівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та педагогіки

Пономаренко Денис Юрійович

Адвокат індивідуальної адвокатської діяльності

Ради адвокатів Вінницької області

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-9199-4892>

ГАРАНТІЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУДОВИЙ РОЗГЛЯД

Право на справедливий судовий розгляд є однією з фундаментальних гарантій правової держави, що забезпечує реальну можливість захисту прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина. У сучасних умовах розвитку демократичного суспільства особливого значення набуває ефективне функціонування інституту адвокатури як невід'ємного елементу механізму реалізації права на судовий захист. Саме адвокатська діяльність виступає важливим інструментом забезпечення змагальності процесу, рівності сторін та доступу до правосуддя. Конституція України закріплює право кожного на професійну правничу допомогу, а також визначає адвокатуру як незалежний інститут, покликаний забезпечувати захист від обвинувачення та надання правової допомоги. Реалізація цих положень неможлива без належного рівня гарантій адвокатської діяльності, які спрямовані на забезпечення незалежності адвоката, захист його професійних прав, недопущення незаконного втручання у виконання професійних обов'язків та створення належних умов для ефективного представництва інтересів клієнта. У науковій літературі питання гарантій адвокатської діяльності розглядається крізь призму забезпечення незалежності адвокатури, професійної етики, захисту адвокатської таємниці, недоторканності адвоката та процесуальних механізмів реалізації права на захист. Водночас сучасні виклики, пов'язані з реформуванням судової системи, змінами кримінального процесуального законодавства, а також умовами воєнного стану,

актуалізують необхідність переосмислення ролі гарантій адвокатської діяльності саме як складової права на справедливий судовий розгляд.

Особливого значення набуває питання фактичної реалізації цих гарантій, оскільки формальне закріплення прав адвоката у законодавстві не завжди забезпечує їх належне дотримання на практиці. Випадки тиску на адвокатів, перешкоджання доступу до клієнта, незаконного проведення обшуків, порушення адвокатської таємниці, втручання у професійну діяльність негативно впливають не лише на статус адвокатури, а й безпосередньо порушують право особи на справедливий суд. Гарантії адвокатської діяльності становлять систему правових, організаційних та процесуальних засобів, спрямованих на забезпечення незалежного, безперешкодного та ефективного здійснення адвокатом своїх професійних функцій. Їх основне призначення полягає не лише у захисті самого адвоката як суб'єкта професійної діяльності, а й у забезпеченні права особи на якісну правничу допомогу, що є невід'ємною складовою справедливого судового розгляду. У національному законодавстві основи гарантій адвокатської діяльності визначені Конституцією України, Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Кримінальним процесуальним кодексом України, Цивільним процесуальним кодексом України, Кодексом адміністративного судочинства України та іншими нормативно-правовими актами. Особливе значення має стаття 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», яка закріплює основні професійні гарантії адвоката. До ключових гарантій належать: заборона втручання у здійснення адвокатської діяльності, недопустимість ототожнення адвоката з клієнтом, збереження адвокатської таємниці, особливий порядок проведення обшуків і тимчасового доступу до речей та документів адвоката, заборона витребування відомостей, що становлять адвокатську таємницю, а також захист від притягнення до відповідальності за правову позицію, висловлену під час здійснення захисту чи представництва. Правова природа цих гарантій має подвійний характер. З одного боку, вони

виступають професійними гарантіями незалежності адвокатури як самоврядного інституту громадянського суспільства. З іншого боку, вони є процесуальними гарантіями прав особи, яка потребує захисту чи представництва. Саме тому порушення прав адвоката фактично означає обмеження права клієнта на ефективний захист. Незалежність адвоката є центральною гарантією всієї адвокатської діяльності. Вона передбачає відсутність будь-якого незаконного впливу з боку органів державної влади, правоохоронних органів, суду, інших осіб чи обставин, які можуть вплинути на професійну позицію адвоката. Без незалежності неможливе повноцінне виконання функції захисту, оскільки адвокат не може діяти виключно в інтересах довірителя.

Важливою складовою гарантій є адвокатська таємниця, яка забезпечує конфіденційність відносин між адвокатом і клієнтом. Її дотримання створює необхідний рівень довіри, без якого неможливе надання повної та ефективної правової допомоги. Порушення конфіденційності не лише дискредитує інститут адвокатури, а й підриває саму можливість реалізації права на захист.

Особливу роль відіграє заборона ототожнення адвоката з клієнтом, оскільки в умовах кримінального провадження адвокат нерідко зазнає суспільного чи адміністративного тиску саме через виконання своїх професійних обов'язків. Така гарантія спрямована на збереження незалежності правової позиції захисника та недопущення переслідування за сам факт надання правничої допомоги.

На нашу думку, гарантії адвокатської діяльності мають системний характер і становлять правову основу функціонування адвокатури як інституту, без якого неможливе реальне забезпечення права на справедливий суд.

Право на справедливий судовий розгляд передбачає не лише формальну можливість звернення до суду, а й реальне забезпечення процесуальної рівності сторін, доступу до правової допомоги, незалежного захисту та ефективного представництва інтересів особи. У цьому контексті гарантії адвокатської діяльності виступають важливою умовою практичної реалізації зазначеного

права. Стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод визначає право кожного на справедливий і публічний розгляд справи незалежним і безстороннім судом. Європейський суд з прав людини неодноразово наголошував, що право на захист повинно бути не теоретичним або ілюзорним, а практичним та ефективним. Саме тому участь незалежного адвоката розглядається як один із ключових елементів справедливого судочинства.

У кримінальному процесі значення гарантій адвокатської діяльності є особливо вагомим, оскільки йдеться про захист особи від кримінального переслідування та можливого обмеження її фундаментальних прав. Недопуск захисника до підозрюваного, затягування побачень, обмеження доступу до матеріалів провадження, тиск на адвоката або втручання у його професійну діяльність безпосередньо порушують принцип змагальності сторін і ставлять під сумнів справедливість усього процесу.

Не менш важливе значення гарантії адвокатської діяльності мають у цивільному, господарському та адміністративному судочинстві, де адвокат забезпечує ефективне представництво прав та інтересів сторін. У складних категоріях спорів саме професійна правнича допомога є визначальним фактором реального доступу до правосуддя, особливо коли одна зі сторін має суттєву процесуальну чи ресурсну перевагу. Практика свідчить, що однією з найбільш поширених проблем є порушення гарантій адвокатської таємниці. Незаконне вилучення документів, прослуховування комунікацій, використання конфіденційної інформації у процесі доказування створюють ризики не лише для адвоката, а й для довірителя, який фактично позбавляється права на повноцінний захист. Суттєвою проблемою залишається і недостатній рівень реагування держави на випадки перешкоджання адвокатській діяльності. Формальна наявність кримінальної відповідальності за втручання у діяльність захисника не завжди супроводжується реальним притягненням винних осіб до

відповідальності. Це формує атмосферу правової невизначеності та послаблює авторитет адвокатури.

В умовах воєнного стану проблема набуває додаткової актуальності. Обмеження доступу до окремих територій, складнощі з організацією конфіденційних побачень із клієнтами, підвищений рівень втручання правоохоронних органів, ризики для особистої безпеки адвокатів створюють нові виклики для реалізації права на захист. У таких умовах держава повинна забезпечити додаткові механізми охорони професійних прав адвокатів. Удосконалення гарантій адвокатської діяльності потребує не лише законодавчих змін, а й формування сталої правозастосовної практики, заснованої на повазі до незалежності адвокатури. Необхідним є посилення судового контролю за дотриманням прав адвокатів, підвищення ефективності дисциплінарних та кримінально-правових механізмів реагування на порушення, а також забезпечення належної взаємодії між органами адвокатського самоврядування та державними інституціями.

Таким чином, гарантії адвокатської діяльності є не самотійною привілеєю професії, а необхідною умовою забезпечення права кожної особи на справедливий судовий розгляд, що визначає рівень демократичності та правової зрілості держави.

Гарантії адвокатської діяльності є невід'ємною складовою механізму забезпечення права на справедливий судовий розгляд, оскільки саме через незалежну та професійну діяльність адвоката реалізується право особи на захист, представництво та доступ до правосуддя. Ефективність функціонування адвокатури безпосередньо впливає на рівень дотримання конституційних прав людини та якість здійснення правосуддя в державі. Дослідження показало, що гарантії адвокатської діяльності мають комплексний характер і охоплюють правові, процесуальні, організаційні та інституційні механізми, спрямовані на забезпечення незалежності адвоката, захист адвокатської таємниці, недопущення

незаконного втручання у професійну діяльність та створення умов для належного виконання функцій захисту і представництва. Особливе значення має усвідомлення того, що порушення прав адвоката не є виключно професійною проблемою, а безпосередньо впливає на права особи, інтереси якої він представляє. Обмеження доступу до клієнта, тиск на захисника, порушення конфіденційності спілкування чи незаконне ототожнення адвоката з довірительом фактично руйнують принципи змагальності, рівності сторін та справедливості судового процесу. Сучасна практика свідчить про наявність суттєвих проблем у сфері реалізації адвокатських гарантій, зокрема недостатню ефективність механізмів відповідальності за втручання у діяльність адвоката, порушення адвокатської таємниці та формальний підхід до забезпечення професійної незалежності. В умовах воєнного стану ці проблеми набувають особливої гостроти та потребують оперативного правового реагування. Подальше вдосконалення системи гарантій адвокатської діяльності повинно бути спрямоване на посилення практичної реалізації вже існуючих правових механізмів, удосконалення законодавчого регулювання, підвищення рівня правової культури суб'єктів правозастосування та зміцнення авторитету адвокатури як самостійного правозахисного інституту.

Отже, забезпечення реальних, а не декларативних гарантій адвокатської діяльності є необхідною передумовою побудови ефективної системи правосуддя, заснованої на принципах верховенства права, справедливості та поваги до прав людини.